

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

Verificat,
Manager proiect
Prof.univ.dr. Maria Andronie

Unitatea de învățare nr. 2

PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE DREPTULUI INTERNAȚIONAL

1. Aspecte introductive

Principiile generale ale dreptului reprezintă fundamentul juridic care conferă legitimitate și stabilitate juridică normelor de conduită cu caracter obligatoriu.

Sistemele de drept se călăuzesc după anumite reguli fundamentale, idei călăuzitoare, comune tuturor ramurilor de drept. Din acestea se desprind subprincipii aplicabile anumitor ramuri de drept sau anumitor instituții din cadrul acestora.

În lucrările de teorie generală a dreptului au fost formulate definiții variate pentru principiile dreptului, însă toate au încercat să surprindă elementele caracteristice ale acestora¹.

Pe baza elementelor comune conținute de aceste definiții, putem afirma că principiile generale de drept reprezintă ansamblul elementelor fundamentale cu un grad ridicat de generalitate care determină, pe o durată de timp relativ îndelungată, elaborarea, evoluția, interpretarea și aplicarea normelor de drept, fiind comune majorității sistemelor de drept.

¹ **Sofia Popescu**, *Teoria generală a dreptului*, Ed. Lumina Lex, București, 2000, p. 163; **Ion Craiovan**, *Tratat de teoria generală a dreptului*, Ed. Universul Juridic, București, 2007, p. 347; **Romul Petru Vonica**, *Introducere generală în drept*, Ed. Lumina Lex, București, 2000; N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, Ed. Actami, București, 1996, p. 112 și 119; C. Voicu, *Teoria generală a dreptului*, Ed. Lumina Lex, București, 2002, p. 100.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

Elementul caracteristic al principiilor de drept, care le diferențiază față de normele juridice, este elementul de generalitate.

Evoluția dreptului internațional general a condus la conturarea unor principii fundamentale care domină întreaga sa materie acestei discipline.

Conceptul de „principiu” este folosit cu sensuri diferite. În declarații ale statelor dar și în lucrări științifice, noțiunea de „principiu” este folosită pentru axiome sau concepte incontestabile, aplicabile în drept dar și în relațiile politice, ca și pentru norme general acceptate atât în dreptul intern cât și în dreptul internațional (cum ar fi, de pildă, „*res inter alios acta*”, „*non bis in idem*”).

Principiile conțin regulile de conduită cele mai generale, a căror respectare în toate domeniile este indispensabilă pentru dezvoltarea relațiilor prietenești și cooperării între state, pentru menținerea păcii și securității internaționale. Principiile au caracter de generalitate, atât privitor la substanță, acoperind toate domeniile raporturilor pe care le reglementează dreptul internațional, cât și prin aplicarea lor universală, în raporturile dintre toate statele lumii.

Principiile dreptului internațional reprezintă acele reguli de conduită obligatorie pentru subiectele de drept internațional, stabilind drepturile și îndatoririle lor în cadrul relațiilor internaționale. Ca orice normă juridică, ele au un anumit grad de generalitate, se formează prin acordul de voință al subiectelor dreptului internațional, ca reguli cutumiare sau convenționale și sunt susceptibile să fie aduse la îndeplinire prin constrângerea colectivă a statelor.

Principiile dreptului internațional, ca și alte norme ale acestuia, fac obiectul unei evoluții permanente; conținutul lor s-a îmbogățit și se îmbogățește cu noi elemente, noi valențe, în procesul reafirmării, clarificării și aplicării lor. Evoluția principiilor constituie expresia capacității dreptului internațional de a se adapta la noile cerințe ale societății cărora este chemat să le răspundă.

Principiile dreptului internațional public nu au fost codificate într-o formă absolută, fiind supuse transformărilor cu care s-a confruntat societatea internațională.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

Principiile dreptului internațional sunt enunțate în numeroase documente internaționale, ca de exemplu: în Carta Organizației Națiunilor Unite, Declarația Adunării Generale ONU asupra principiilor de drept internațional cu privire la relațiile prietenești și de colaborare între state – adoptată în 1970, Carta Drepturilor și Îndatoririlor adoptată în cadrul OSCE la Paris, în 1990, ca și în alte documente cu vocație de universalitate.

Aceste principii au validitate universală, deși cu privire la unele aspecte ale acestora mai există controverse.

Articolul 2 din Carta ONU are următorul cuprins: „În urmărirea scopurilor enunțate în Articolul 1, Organizația Națiunilor Unite și Membrii săi trebuie să acționeze în conformitate cu următoarele *Principii*:

1. Organizația este întemeiată pe principiul egalității suverane a tuturor Membrilor ei.
2. Toți Membrii Organizației, spre a asigura tuturor drepturile și avantajele ce decurg din calitatea lor de Membru, trebuie să-și îndeplinească cu bună-credință obligațiile asumate potrivit prezentei Carte.
3. Toți Membrii Organizației vor rezolva diferendele lor internaționale prin mijloace pașnice, în așa fel încât pacea și securitatea internațională, precum și justiția, să nu fie puse în primejdie.
4. Toți Membrii Organizației se vor abține, în relațiile lor internaționale, de a recurge la amenințarea cu forța sau la folosirea ei, fie împotriva integrității teritoriale ori independenței politice a vreunui stat, fie în orice alt mod incompatibil cu scopurile Națiunilor Unite.
5. Toți Membrii Organizației Națiunilor Unite vor da acesteia întreg ajutorul în orice acțiune întreprinsă de ea în conformitate cu prevederile prezentei Carte și se vor abține de a da ajutor vreunui stat împotriva căruia Organizația întreprinde o acțiune preventivă sau de constrângere.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

6. Organizația va asigura ca Statele care nu sunt Membre ale Națiunilor Unite să acționeze în conformitate cu aceste principii, în măsura necesară menținerii păcii și securității internaționale.

7. Nici o dispoziție din prezenta Cartă nu va autoriza Națiunilor Unite să intervină în chestiuni care aparțin esențial competenței interne a unui Stat și nici nu va obliga pe Membrii săi să supună asemenea chestiuni spre rezolvare pe baza prevederilor prezentei Carte; acest principiu nu va aduce însă întru nimic atingere aplicării măsurilor de constrângere prevăzute în Capitolul VII.

Prin Actul final al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa de la Helsinki din 1975 au mai fost introduse 3 principii, respectiv:

8. Principiul inviolabilității frontierelor;
9. Principiul integrității teritoriale a statelor;
10. Principiul respectării drepturilor fundamentale ale omului.

Aceste principii au fost reconfirmate în Carta de la Paris pentru o Nouă Europă (1990), precum și în alte documente cu vocație de universalitate.

2. Conținutul juridic al principiilor dreptului internațional public

2.1. Principiul egalității suverane (Principiul suveranității naționale)

Într-o lume a inegalității de putere și resurse, suveranitatea reprezintă pentru multe state cea mai bună linie de apărare, de protecție a identității lor unice și a libertății lor, de recunoaștere a demnității lor². Statul suveran este principalul instrument pentru punerea în aplicare a noilor norme de drept internațional și răspunzător, în plan internațional, pentru aceasta. Aceasta explică de ce popoarele din statele multinaționale și chiar comunități minoritare au tins în mod constant să formeze state suverane proprii, ceea ce denotă importanța ce se acordă instituției statului suveran.

² **Ion Diaconu**, *Normele imperative ale dreptului internațional (jus cogens)*, Editura Academiei, București, 1977, pag.13-26.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

Egalitatea suverană este consacrată ca principiu al dreptului internațional în numeroase documente, în primul rând în Carta ONU. Ea poate fi definită ca ansamblu al drepturilor statului legate de soluționarea problemelor sale interne și ale relațiilor sale externe, cu respectarea principiilor și normelor dreptului internațional.

Elemente ale acestui principiu privesc suveranitatea internă sau suveranitatea asupra teritoriului, în sensul că asupra teritoriul unui stat, cuprinzând toate elementele sale, nu se exercită nici o altă autoritate (suveranitatea teritorială). Aceasta include dreptul exclusiv de a adopta legile și reglementările aplicabile pe teritoriul său, de a asigura organizarea de stat sub toate aspectele acesteia, de a decide liber asupra diferitelor probleme ale vieții politice, economice, sociale și culturale.

- *Suveranitatea se exercită asupra tuturor persoanelor și bunurilor aflate, ca și asupra activităților exercitate pe teritoriul statului.*

- Un element important al principiului egalității suverane se referă la *independența statului ca participant la viața internațională*, în raporturile cu alte state, ceea ce înseamnă dreptul fiecărui stat de a stabili și conduce în mod liber relațiile sale cu celelalte state, inclusiv relații diplomatice și consulare, de a participa sau nu la tratate, la formarea normelor de drept internațional în general și de a produce acte juridice unilateral, de a fi sau nu membru al organizațiilor internaționale, de a fi sau nu membru al alianțelor, ca și dreptul la neutralitate, dreptul de a cere reparația pentru fapte ilicite internaționale și de a avea acces la proceduri internaționale de reglementare pașnică a diferendelor, ca și dreptul la folosirea spațiilor care nu sunt supuse suveranității altor state: marea liberă, spațiul aerian adiacent acesteia, spațiul cosmic³.

- *Integritatea teritorială a statelor* constituie un element important al suveranității și face obiectul multor norme de drept internațional. În esență, documentele internaționale afirmă dreptul fiecărui stat la integritate teritorială și angajamentul tuturor celorlalte state de a o respecta. Un element specific îl constituie însă obligația statelor de

³ Ion Diaconu, 2002, op.cit., pag.278.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

a se abține de la orice atentat împotriva frontierelor statelor, acestea fiind considerate inviolabile. Statele trebuie să se abțină de la orice cerere și de la orice act de acaparare a unei părți sau a întregului teritoriu al unui alt stat. Frontierele nu reprezintă un obstacol în calea cooperării, chiar sub cele mai avansate forme de integrare. Frontierele pot permite libera circulație a ideilor, persoanelor, mărfurilor și capitalurilor, dacă statele convin să realizeze formele și acțiunile respective de cooperare; poate să aibă loc și o „spiritualizare” a frontierelor, raporturile internaționale și normele de drept pot să evolueze astfel încât să dea frontierelor semnificația unor puncte de legătură și de colaborare între state și popoare, însă punctul de plecare nu trebuie să fie revizuirea frontierelor, ci respectarea frontierelor existente⁴.

- Egalitatea suverană cuprinde și un ansamblu de norme privind egalitatea în drepturi a statelor, ceea ce înseamnă *egalitatea statelor din punct de vedere juridic*. Toate statele au un statut egal și nediscriminatoriu din punct de vedere al dreptului internațional, bucurându-se de protecția egală a acestuia.

- *Toate statele au capacitate egală de a dobândi drepturi și de a-și asuma obligații*. Egalitatea înseamnă dreptul pentru toate statele de a-și asuma angajamente și a intra în raporturi juridice care creează drepturile și obligațiile respective; ea are ca o componentă esențială și participarea tuturor statelor în condiții egale la procesul de negociere și încheiere a tratatelor, la formarea normelor dreptului internațional, la procesul de soluționare pașnică a diferendelor, ca membri egali ai comunității internaționale, ceea ce semnifică nu numai o egalitate formală, dar și preocuparea ca prin conținutul sau rezultatul negocierilor să se creeze o situația bazată pe egalitatea în drepturi, pe echilibrul de interese⁵.

- *Suveranitatea este indivizibilă, exclusivă și inalienabilă.*

⁴ **N.Ronzitti**, *Tratati contrari a norme imperative del diritto internazionale*, în Studii in onore di Giuseppe Sparduti. Fonti internazionali e rapporti fra ordinamenti, l'individuo nel diritto internazionale, altri contribute, 1984, pag.209-272.

⁵ **Ion Diaconu**, 2002, op.cit., pag.281.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

În prezent asistăm la o reconfigurare a principiului suveranității naționale, determinată de mutațiile produse la nivel mondial. Astfel, societatea internațională este marcată de procesul globalizării mondiale, care diminuează conținutul tradițional al principiului suveranității naționale.

De asemenea, la nivel regional european ne confruntăm cu procesul de integrare în cadrul Uniunii Europene, care reprezintă, de fapt, o formă particulară, regională de globalizare. În acest cadru, principiul suveranității comportă unele transormări, generate de transferul de competență de la statele membre către Uniunea Europeană. Pentru a diminua semnificația negativă a diminuării conținutului acestui principiu, optimiștii europeni au susținut că, de fapt, nu ne confruntăm cu o diminuare a prerogativelor suveranității naționale la nivel statal, ci cu o „exercitare în comun a acestor prerogative la nivel unional.”⁶

2.2. Principiul neintervenției în treburile interne ale altui stat

Neintervenția în treburile interne este consacrată ca principiu al dreptului internațional prin numeroase documente internaționale, ca de exemplu:

- Carta O.N.U., care se referă la obligația Organizației de a nu interveni în treburile interne ale statelor membre, de unde rezultă implicit faptul că și statele au această obligație;
- Declarația privind principiile dreptului internațional referitoare la relațiile prietenești și cooperarea dintre state conform Cartei, din 1970M;
- Declarația 2131 (XX) din 21 decembrie 1965 asupra inadmisibilității intervenției în treburile interne ale statelor și protecției independenței și suveranității lor;
- Declarația 36/103 din 9 decembrie 1981 asupra inadmisibilității intervenției și ingerinței în treburile interne ale statelor ș.a. reafirmă această idee.

⁶ Guy Isaac, *Droit communautaire general*, ed. Armand Colin, Paris, 6.ed. 1998, p. 76.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

Conform acestor documente, nici un stat sau grup de state nu are dreptul de a interveni în mod direct sau indirect, indiferent de motiv, în treburile interne sau externe ale oricărui alt stat. În temeiul acestui principiu, care decurge din caracterul exclusiv al suveranității teritoriale, sunt interzise intervenția directă sau indirectă ca și amenințări sub diferite forme contra personalității unui stat, ori contra elementelor sale politice, economice și culturale⁷.

Conform acestui principiu, un stat nu poate recurge la măsuri economice, politice sau de altă natură, sau încuraja asemenea măsuri pentru a constrânge un alt stat sau pentru a-și subordona exercitarea drepturilor sale suverane și a obține de la acesta avantaje de orice tip⁸.

Într-o Declarație specială asupra interzicerii constrângerii militare, politice sau economice cu ocazia încheierii tratatelor, Conferința din 1969 asupra dreptului tratatelor a reafirmat că toate statele trebuie să se bucure de libertate deplină pentru încheierea oricărui act referitor la încheierea unui tratat⁹.

În acest sens s-a pronunțat și Curtea Internațională de Justiție, declarând că „Intervenția este ilicită când folosește metode de constrângere... Elementul de constrângere, care definește și formează însăși esența intervenției interzicte, este deosebit de evident în cazul unei intervenții care folosește forța”¹⁰.

Cât privește intervenția ONU, aceasta prin definiție trebuie să fie autorizată de un organ internațional, conform prevederilor Cartei. Intervenția unilaterală a unui stat sau grup de state ridică aproape întotdeauna problema legitimității (ex. intervenția în Iugoslavia, Irak etc.)..

Curtea Internațională de Justiție a constatat, în dosarul privind plângerea Republicii Nicaragua împotriva SUA, că actele de intervenție care implică amenințarea cu folosirea forței sunt ilicite „atât din punctul de vedere al principiului nerecurgerii la

⁷ Ion Diaconu, 2002, *op.cit.*, pag.298.

⁸ Dumitru Mazilu, *op.cit.*, pag.205.

⁹ Ion Diaconu, 2002, *op.cit.*, pag.215.

¹⁰ Decizia în afacerea „acțiuni militare în și împotriva Nicaragua”, pag.241.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

forță, cât și față de cel al neintervenției”. S-a susținut de asemenea că obligația statelor de a nu interveni în exercitarea de către un stat a dreptului său de a-și alege și promova dezvoltarea politică, economică, socială și culturală ar ține de dreptul popoarelor de a dispune de ele însele.

Neintervenția protejează nu numai statele și guvernele, dar și popoarele și culturile, permițând societăților să-și mențină diferențele religioase, etnice și de civilizație pe care le prețuiesc și de aceea este în interesul tuturor statelor membre ale ONU să se mențină ordinea statelor suverane, responsabile dar și interdependente, asigurându-se dreptul acestora să-și rezolve problemele interne pentru ca acestea să nu devină amenințări ale păcii și securității internaționale.

2.3. Principiul respectării dreptului popoarelor de a dispune de ele însele

Dreptul popoarelor de a dispune de ele însele a fost consacrat ca principiu al dreptului internațional prin dispozițiile Cartei ONU. Anterior, în secolul XIX fusese invocat principiul naționalităților, în contextul luptei popoarelor din Europa Centrală și de Est pentru formarea de state independente, ori pentru realizarea unității politice și naționale, împotriva fostelor imperii austro-ungar, otoman și țarist.

Evoluția acestui principiu a condus la adoptarea *Declarației asupra acordării independenței țărilor și popoarelor coloniale*, prin rezoluția 1514 (XV) din 1960.

Dreptul popoarelor de a dispune de ele însele a fost inclus și în alte documente internaționale, cum ar fi: Declarația asupra principiilor dreptului internațional privind relațiile prietenești și cooperarea între state conform Cartei ONU, adoptată în 1970; Pactele internaționale privind drepturile economice, sociale și culturale, respectiv drepturile civile și politice, din 1966, ca și în alte numeroase documente internaționale, universale și regionale¹¹.

¹¹ **Dumitru Mazilu**, *op.cit.*, pag.211 și urm.;

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

Acest principiu cuprinde *dreptul fiecărui popor de a-și stabili statutul politic, în deplină libertate și fără nici un amestec din afară, acesta fiind un drept permanent, care vizează statutul politic intern și extern al fiecărui popor.*

Dreptul popoarelor la autodeterminare nu poate fi confundat cu procesul decolonizării, chiar dacă în cadrul ONU acest principiu s-a dezvoltat în ultimii 50 de ani în legătură cu exercitarea dreptului la autodeterminare de către popoarele coloniale. Cu toate acestea, ultimele dezvoltări pe continentul european arată că dreptul la autodeterminare are un caracter permanent și aparține tuturor popoarelor. Astfel, Actul final de la Helsinki enunța la timpul său că în virtutea acestui principiu „toate popoarele au întotdeauna dreptul în deplină libertate să-și determine, atunci când doresc și cum doresc, statutul politic intern și extern fără nici un amestec din afară și să-și continue, cum doresc, dezvoltarea politică, economică, socială și culturală”. Declarația principiilor, înscrisă în Actul final, menționa importanța universală a principiului respectiv ceea ce a fost confirmat de practica internațională la finele secolului XX nu numai în Europa.

O deosebită importanță prezintă protecția integrității teritoriului pe care se exercită dreptul poporului la autodeterminare. Conform normelor dreptului internațional contemporan, orice stat trebuie să se abțină de la orice acțiune vizând ruperea parțială sau totală a unității naționale și a integrității teritoriale a altui stat. Dreptul popoarelor de a dispune de ele însele nu autoriza nici o acțiune de dezmembrare a teritoriului sau de rupere a unității politice a unui stat suveran și independent, care respectă acest principiu și posedă un guvern reprezentativ pentru întregul popor, fără deosebire de rasă, culoare sau credință. În cazul unei colonii sau teritoriu care nu se autoguvernează, acest teritoriu va avea un statut separat, distinct de cel al statului care-l administrează și își va menține acest statut până la exercitarea dreptului la autodeterminare al poporului respectiv.

În dreptul internațional nu este recunoscut dreptul la secesiune pentru o parte a populației unei țări; dacă orice grup uman ar primi drept de secesiune, coerența multor state ar fi periclitată printr-o fragmentare crescândă.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

Dreptul popoarelor de a dispune de ele însele se referă la popoare, iar nu la minorități naționale sau alte grupuri minoritare; prin însăși natura lor, acestea trăiesc pe un teritoriu împreună cu o majoritate diferită din punct de vedere etnic, lingvistic sau religios. Pentru aceste minorități sau grupuri nu se pune problema autodeterminării, ci a exercitării dreptului omului, inclusiv a drepturilor specifice privind limba, cultura, religia proprie și păstrarea identității¹².

2.4. Principiul cooperării internaționale

Principiul cooperării între state a fost formulat și dezvoltat ca principiu de sine stătător după adoptarea Cartei ONU, potrivit căreia statele membre ale ONU s-au angajat „să acționeze atât împreună, cât și separat, în cooperare cu Organizația, pentru a asigura între națiuni relații pașnice și prietenești...”.

Acest principiu a fost consacrat în principal în Declarația asupra principiilor dreptului internațional privind relațiile prietenești și cooperarea între state, conform Cartei ONU.

Inițial a fost enunțată necesitatea cooperării statelor în diverse domenii ale relațiilor internaționale, oricare ar fi diferențele dintre sistemele lor politice, economice și sociale, obiectivele cooperării fiind menținerea păcii și securității internaționale, promovarea stabilității și progresului economic internațional și a bunăstării generale a națiunilor..

Conform prevederilor Cartei, a fost reafirmată obligația statelor de a coopera cu ONU, ca și de a coopera între ele pentru a promova dezvoltarea economică în întreaga lume. Din obligația tuturor statelor de a coopera decurge și dreptul de a lua parte la cooperarea internațională. Această îndatorire și acest drept nu au însă un caracter absolut, în sensul de a participa la toate acțiunile și formele de cooperare. Fiecare stat este liber să participe la acele acțiuni și forme de cooperare pe care le consideră adecvate intereselor

¹² **Ion Diaconu**, 2002, *op.cit.*, pag.314.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

sale, în funcție de obiectul, scopul lor, condiții și aspecte, dar și să-și aleagă partenerii de cooperare în unul sau altul din domeniile concrete ale raporturilor internaționale¹³.

Principiul cooperării nu admite excluderea unor state de la participarea la cooperarea internațională, ori discriminări pe diferite motive. Totodată, nici un stat nu se poate sustrage de la cooperarea internațională pentru rezolvarea problemelor majore care confruntă omenirea.

Cooperarea internațională este condiționată de scopurile licite general umane pe care trebuie să le urmărească activitatea statelor de a coopera unele cu altele și cu organizațiile internaționale, anume menținerea păcii și securității internaționale, favorizarea progresului și stabilității economice, a bunăstării generale a națiunilor, promovarea dezvoltării economice în lumea întreagă.

2.5. Principiul respectării cu bună credință a obligațiilor asumate (Pacta sunt servanda)

Acest principiu reprezintă unul dintre cele mai vechi și mai importante principii de drept internațional, fiind consacrat prin numeroase documente internaționale, printre care:

- Protocolul de la Londra din 17 ianuarie 1871, conform căruia reprezentanții puterilor participante „recunosc că există un principiu esențial al dreptului internațional potrivit căruia nici o putere nu se poate dezlega de angajamentele unui tratat, nici nu-i poate modifica stipulațiile, decât în urma asentimentului părților contractante „printr-o înțelegere amicală”¹⁴.
- În Preambulul Pactului Ligii Națiunilor părțile contractante afirmă că este necesar să fie „respectate riguros prescripțiile dreptului internațional și să fie respectate cu scrupulozitate obligațiile convenționale”.

¹³ Ion Diaconu, 2002, *op.cit.*, pag.316.

¹⁴ I. Martens, *Nouveau Recueil Général des Traités*, tome XV, pag.278.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

- Carta Națiunilor Unite se referă și ea în preambulul său la crearea condițiilor necesare pentru „respectarea obligațiilor născute din tratate și alte izvoare ale dreptului internațional” și prevede (în art.2 paragraf 2) că „membrii Organizației trebuie să îndeplinească cu bună credință obligațiile pe care le-au asumat în virtutea prezentei Carte”.
- Declarația din 1970 asupra principiilor dreptului internațional privind relațiile prietenești și cooperarea între state, conform Cartei ONU.
- Convenția de la Viena din 1969 asupra dreptului tratatelor prevede că „Orice tratat în vigoare obligă părțile și trebuie să fie îndeplinit de ele cu bună credință” (art.26). De asemenea, Convenția mai prevede că un stat nu poate să invoce prevederile dreptului său intern pentru a justifica neexecutarea unui tratat. Această prevedere trebuie corelată cu raportul dintre dreptul intern și dreptul internațional, pe care multe sisteme de drept îl soluționează în sensul priorității reglementărilor internaționale. Alte prevederi ale Convenției din 1969 reflectă principiul respectării cu bună credință a tratatelor, fiind desigur vorba de tratatele care sunt licite, respectiv conforme cu principiile și normele general recunoscute ca norme imperative ale dreptului internațional¹⁵.

Principiul „Pacta sunt servanda” conferă certitudine juridică obligațiilor asumate la nivel internațional.

Tratatele internaționale reprezintă instrumentele juridice de bază ale relațiilor internaționale, destinate să producă efecte juridice, constând în drepturile și obligațiile asumate de părți.

2.6. Principiul nerecurgerii la forță și la amenințarea cu forța

După războaiele cu care s-a confruntat omenirea de-a lungul timpului, dreptul internațional a cunoscut tendința de a reduce și de a interzice recurgerea la război în relațiile dintre state. Tratatele internaționale încheiate la Conferințele păcii de la Haga din

¹⁵ Ion Diaconu, 2002, *op.cit.*, pag.318.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

1899 și 1907 dezvoltau mijloacele de reglementare pașnică a diferendelor, cu obiectivul proclamat de a „preveni cât mai mult posibil folosirea forței în relațiile dintre state”¹⁶.

Pactul Briand Kellogg din 1928 a reprezentat un demers mai hotărât al părților contractante la acestea, declarând că ele „condamnă recurgerea la război pentru reglementarea diferendelor internaționale și că renunță la război ca instrument al politicii naționale în relațiile dintre ele”.

Carta ONU, dar și alte documente subsecvente, în special Declarația privind principiile dreptului internațional referitoare la relațiile prietenești și cooperarea între state conform Cartei adoptată în 1970, încununează această evoluție, stipulând ca principiu al dreptului internațional nerecurgerea la forță sau la amenințarea cu forță împotriva independenței politice ori a integrității teritoriale a statelor¹⁷, sau în orice alt mod incompatibil cu scopurile și principiile Cartei.

- Potrivit acestui principiu, *statele sunt obligate să se abțină de la folosirea forței, atât directă cât și indirectă*, fiind interzisă orice ocupație militară a teritoriului unui stat, ca și dobândirea unui teritoriu prin folosirea forței sau amenințării cu forța. Folosirea forței sau a amenințării cu forța pentru soluționarea diferendelor teritoriale și a problemelor de frontieră, ca și a oricăror alte probleme internaționale este formal interzisă, iar statele trebuie să se abțină de la represalii care implică folosirea forței.

- De asemenea, *sunt interzise organizarea și încurajarea de acte de război civil sau acte de terorism pe teritoriu altui stat*, sprijinirea unor asemenea acte sau participarea la ele, tolerarea pe teritoriul unui stat a activităților organizate în vederea comiterii unor asemenea acte, dacă acestea ar implica folosirea forței sau amenințarea cu forța.

- *Războiul de agresiune este considerat crimă împotriva păcii*, iar statele au obligația de a se abține de la orice propagandă în favoarea unui război de agresiune.

¹⁶ Convențiile privind reglementarea pașnică a diferendelor internaționale, semnate la Haga la 29 iulie 1899 și la 18 octombrie 1907 (Martens, NRG, Second Series, vol.XXV pag. 920 și Third Series, vol.III, pag.377-388).

¹⁷ **Ion Diaconu, Paul Iliescu, Dumitru Negrea, Vasile Păcurețu, Renunțarea la folosirea forței și amenințarea cu forța – principiu fundamental al dreptului internațional**, în RRSI nr.2-3 (20-21), 1973, pag.175 și urm.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

- *Cazurile în care este legitimă folosirea forței în raporturile internaționale sunt stabilite în mod restrictiv de dreptul internațional.* Astfel, potrivit Cartei ONU, statele au dreptul de a recurge la forța armată în exercitarea dreptului lor la autoapărare individuală sau colectivă împotriva unui atac armat, recurgerea la forța armată în exercitarea dreptului la autoapărare trebuind să fie proporțională cu atacul și să fie necesară pentru respingerea agresorului. Curtea Internațională de Justiție s-a pronunțat în acest sens. Rezultă totodată că în dreptul internațional nu este permis ceea ce în practică și în doctrină s-a numit „atacul preventiv”, îndreptat împotriva unei posibile agresiuni sau a unei amenințări¹⁸.

- *Recurgerea la dreptul la autoapărare rămâne subordonată deciziei Consiliului de Securitate*, căruia trebuie să-i fie adusă la cunoștință imediat și care poate să acționeze oricând cum consideră necesar pentru restabilirea sau menținerea păcii și securității internaționale. Nu este permisă, de asemenea, folosirea forței, invocând dreptul la autoapărare, împotriva așa zisei „agresiune indirectă”, sau pentru protecția propriilor cetățeni în alte țări. Nu poate fi acceptată ca temei pentru exercitarea dreptului la autoapărare nici starea de necesitate. Nu intră în această categorie asistența acordată rebelilor, prin furnizarea de arme sau asistență logistică.

În caz de agresiune, de încălcare a păcii sau amenințare a păcii, recurgerea la forțe armate ale ONU, Consiliul de Securitate poate să decidă autorizarea unui stat sau grup de state să recurgă la forță contra agresorului, ori recurgerea la măsuri de constrângere precum întreruperea completă sau parțială a relațiilor economice, a comunicațiilor pe cale ferată, pe mare, în aer, ca și a celor poștale, telegrafice și radio ca și ruperea relațiilor diplomatice.

- Prin mai multe documente – după adoptarea Cartei - s-a recunoscut că un alt caz de folosire legitimă a forței este *recurgerea la lupta armată de către un popor în*

¹⁸ **Mircea Duțu**, *Dreptul internațional public*, Editura Universul Juridic, București, 2008, pag.129 și urm.;

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

exercitarea dreptului său la autodeterminare, caz în care poporul respectiv este îndreptățit să solicite și să primească ajutor, inclusiv armat, din partea statelor.

- Există cazuri în care folosirea forței are loc cu *consimțământul statului pe teritoriul căruia se petrece o astfel de acțiune* (dreptul la autoapărare potrivit Cartei ONU). Dreptul la autoapărare colectivă nu poate fi exercitat însă decât la cererea statului care se consideră victimă a unui atac armat¹⁹.

- Mai multe probleme ridică *acțiunea armată la cererea unui stat în caz de conflict armat intern*. Dacă intervenția armată se bazează pe cererea liber consimțită a statului în cauză, provenind de la guvernul legal al acestuia, aceasta este considerată – de regulă - legitimă²⁰. Un stat nu ar putea însă să consimtă la o agresiune sau un jaf armat care ar pune în cauză integritatea sa teritorială sau independența sa politică, ori care ar nega poporului său exercitarea dreptului de a dispune de propria soartă; un asemenea acord ar fi contrar unor norme imperative și, deci, nul. Nu a fost recunoscută ca fiind legitimă nici intervenția armată la cererea opoziției²¹.

- În legătură cu nerecurgerea la forță și la amenințarea cu forța, o problemă importantă care s-a ridicat în practică a fost și problema *definirii agresiunii*. O primă definiție a agresiunii, enunțată printr-un document internațional, poate fi întâlnită în Convențiile de la Londra din 3 și 4 iulie 1933, semnate de fosta URSS, Afganistan, Turcia, România și alte țări est-europene, denumite și Convențiile Titulescu-Litvinov. Aceste convenții consacrau criteriul cronologic pentru stabilirea agresorului, prevedeau ca acte de agresiune declarația de război, invazia teritoriului cu forțele armate, bombardarea teritoriului, sprijinirea bandelor armate pe teritoriul altui stat, și cuprindeau clauza conform căreia asemenea acte nu puteau fi justificate prin nici un fel de

¹⁹ Decizia Curții în afacerea „acțiuni militare și paramilitare ale SUA în Nicaragua”... Nicaragua vs. SUA, în CIJ, Recueil, 1986, pag.105.

²⁰ *Ibidem*, pag.148.

²¹ Curtea a afirmat că „dreptul internațional contemporan nu prevede nici un drept general de intervenție de acest gen în favoarea opoziției existente într-un alt stat” Afacerea „Acțiuni militare”, CIJ, Recueil, 1986, pag.109.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

considerente de ordin politic sau economic²². În cadrul ONU agresiunea a fost definită ca reprezentând fapta statului de a recurge la acte precum: invazia sau atacul asupra teritoriului unui stat, ocuparea acestuia; bombardarea teritoriului sau a forțelor unui stat; blocarea porturilor sau a coastelor unui stat; atacarea forțelor altui stat; folosirea forțelor armate ale unui stat situate pe teritoriul altui stat, în contradicție cu acordul privind staționarea lor pe acest teritoriu; punerea teritoriului propriu la dispoziția unui alt stat pentru a comite un act de agresiune împotriva unui stat terț; trimiterea de bande armate, forțe neregulate sau mercenari care să comită acte de forță armată contra altui stat.

- O problemă mult discutată este *dacă se justifică folosirea forței în cazul încălcărilor masive și grave ale drepturilor omului*. Aceasta pune în discuție examinarea concepției denumită „intervenția umanitară”, care a constat de cele mai multe ori în trecut în acte de forță împotriva altor state, acte comise de marile puteri sub pretextul protecției drepturilor omului. Însăși folosirea formulei „intervenție umanitară” a fost criticată pentru conotațiile potențiale de justificare decurgând din asocierea celor două cuvinte, cât și din corelația care poate fi făcută cu recurgerea la forța armată, căreia aplicarea oricăror criterii sau condiții. Practica internațională nu confirmă existența unui drept la intervenție umanitară unilaterală cu folosirea forței, pentru a proteja popoare sau grupuri minoritare²³.

În practică au existat conflicte interne, inclusiv conflicte etnice, implicând minorități sau încălcări ale drepturilor omului pe scară largă, în legătură cu care Consiliul de Securitate a decis că anumite acțiuni constituie amenințări ale păcii și securității internaționale (acțiunile guvernului irakian față de kurzi sau unele acțiuni în Bosnia-Herzegovina). În asemenea situații nu acțiunile represive împotriva populației au oferit temeiul aplicării măsurilor prevăzute în Cap.VII din Carta ONU, ci consecințele externe ale acțiunilor respective, care au afectat pacea și securitatea internațională.

²² Ion Diaconu, 2002, *op.cit.*, pag.292 și urm.;

²³ Ibidem. pag. 295

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

Potrivit prevederilor Cartei, Consiliul de Securitate are dreptul de a lua asemenea decizii. Ținând seama de caracterul excepțional al împrejurărilor și al situațiilor create, aceste decizii nu pot însă să definească o nouă abordare în raporturile internaționale, potrivit căreia toate cazurile de încălcări grave ale drepturilor omului ar constitui încălcări sau amenințări ale păcii și securității internaționale și ar conduce, deci, automat la aplicarea de măsuri de genul celor prevăzute în Capitolul VII din Cartă²⁴.

Ca și alte principii și norme, principiul nerecurgerii la forță și la amenințarea cu forța nu a fost întotdeauna respectat, însă trebuie menționat că nici un stat nu a pretins în mod direct că are dreptul de a recurge la forță, ci a încercat să justifice acțiunile sale invocând pretense excepții. Totuși, dacă un stat acționează cu încălcarea unei norme de drept dar încearcă – așa cum am arătat – să-și justifice acțiunea prin excepții sau aspecte ale normei respective, aceasta duce la confirmarea normei iar nu la slăbirea ei, indiferent dacă justificarea este corectă sau nu²⁵.

2.7. Principiul reglementării pe cale pașnică a diferendelor

Principiul reglementării pe cale pașnică a diferendelor este în strânsă corelație cu principiul nerecurgerii la forță și la amenințarea cu forța. Ambele principii constituie pentru toate statele obligații fundamentale în derularea relațiilor lor internaționale, decurgând din obiectivul garantării menținerii păcii și securității internaționale. Renunțând la folosirea forței și la amenințarea cu forța, statele s-au angajat prin Carta ONU să reglementeze diferendele dintre ele prin mijloace pașnice.

Acest principiu a fost confirmat prin dispoziții înscrise în numeroase reglementări, cum ar fi:

- Pactul Ligii Națiunilor din 1919;

²⁴ **Ion Diaconu, 2002, op.cit., pag.296.**

²⁵ În acest sens, decizia Curții Internaționale de Justiție în afacerea „acțiuni militare și paramilitare ale SUA în și împotriva Republicii Nicaragua”, CIJ, Recueil, 1986, pag.98.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

- Pactul Briand Kellogg din 1928 - enunța în termeni categorici obligația statelor „de a soluționa orice diferende sau conflicte, indiferent de natura sau originea lor, numai prin mijloace pașnice”
- Actul general asupra reglementării pașnice a diferendelor internaționale semnat la Geneva în 1928;
- Carta ONU din 1945 care prevădă în art. 2 pct. 3: că „Toți membrii organizației vor soluționa diferendele lor internaționale prin mijloace pașnice, astfel încât pacea și securitatea internațională, precum și justiția să nu fie puse în primejdie”;
- Declarația asupra principiilor relațiilor amicale și cooperării între state (adoptată de Adunarea Generală a ONU prin rezoluția 2625 din 24 octombrie 1970);
- Declarația Adunării Generale a ONU privind reglementarea pașnică a diferendelor internaționale (adoptată prin rezoluția 37/10 din 15 noiembrie 1982);
- Actul final de la Helsinki din 1975,
- Declarația asupra principiilor care guvernează relațiile dintre statele participante la CSCE,
- Convențiile de la Haga din 1899 și 1907 asupra reglementării pașnice a diferendelor internaționale menționau angajamentul părților contractante de a depune toate eforturile pentru a asigura reglementarea pașnică a diferendelor internaționale recurgând la bune oficii, mediere, conciliere sau comisii de anchetă..

Dreptul internațional contemporan nu oferă o definiție generală a noțiunii de diferend. Pornind de la practica internațională, diferendul trebuie să întrunească cel puțin două elemente:

- o pretenție din partea unui stat ca un alt stat să acționeze sau să nu acționeze într-un anumit mod, pretenție respinsă de celălalt stat;

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

- întemeierea acestei pretenții pe o normă de drept internațional sau pe un drept al statului care formulează pretenția, bazat pe dreptul internațional.

Documentele internaționale cer statelor să continue eforturile pentru reglementarea diferendelor prin mijloace pașnice. Statele au dreptul de a alege mijloacele pașnice prin intermediul cărora să fie soluționate diferendele internaționale.

Libera alegere a mijloacelor nu înseamnă însă că un stat poate să refuze orice mijloc de reglementare pașnică; el nu poate refuza în bloc toate mijloacele, deoarece aceasta ar echivala cu refuzul de a pune în aplicare principiul reglementării pașnice a diferendelor.

Privitor la obligația de a soluționa diferendele pe baza egalității suverane a statelor, practica internațională demonstrează că respectarea acestei obligații este o cerință esențială pentru a se ajunge la o soluție durabilă și echitabilă a diferendului. Nerespectarea egalității în drepturi în procesul negocierilor sau al altor mijloace de reglementare, folosirea presiunilor sau a constrângerilor prin orice mijloace nu sunt de natură să ducă la soluții definitive și echitabile²⁶.

2.8. Principiul respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului

Pe parcursul dezvoltării istorice a omenirii, încă din cele mai vechi timpuri, s-a manifestat convingerea că oamenii au anumite drepturi, în calitatea lor specială de ființe umane.

La mijlocul secolului al XIX-lea s-a înregistrat un fenomen nou în ce privește drepturile omului – abordarea acestora la nivel internațional. Astfel, primele norme convenționale vizau: umanizarea războiului; combaterea comerțului cu sclavi – în general cu ființe umane – și protejarea minorităților religioase.

Începând cu secolul al XX-lea, dar mai ales după crearea Societății Națiunilor, au fost elaborate 4 mari categorii de norme de protecție a unor drepturi ale omului: norme

²⁶ Dumitru Mazilu, *op.cit.*, vol.I, pag.202 și urm.;

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

referitoare la: problemele de muncă; protecția drepturilor popoarelor din colonii; protecția minorităților etnice și religioase și protecția străinilor.

Protecția drepturilor omului a fost abordată ca imperativ al comunității internaționale abia după cel de-al Doilea Război Mondial, sub impulsul dezvăluirii atrocităților naziste, și s-a concretizat – în perioadele ce au urmat – într-un impresionant ansamblu de reglementări cu caracter universal, regional sau sectorial, ca urmare mai ales a perpetuării practicii încălcării drepturilor omului în statele cu regim comunist.

Calea spre concretizarea unui sistem de protecție internațională a drepturilor omului și stabilirea obligativității unei cooperări internaționale în acest domeniu a fost deschisă de Carta ONU²⁷. Printre scopurile ONU, Carta prevede realizarea cooperării internaționale „promovarea și încurajarea respectării drepturilor și a libertăților fundamentale pentru toți, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie”. Pentru transpunerea în practică a acestui nobil scop, Carta conferă Consiliului Economic și Social atribuția de a face „recomandări cu scopul de a promova respectarea efectivă a drepturilor omului și a libertăților fundamentale pentru toți”.

Din reglementările internaționale în materie decurg, pentru state, obligații privind promovarea și garantarea – internațională și națională – a aplicării de către fiecare stat în parte a normelor care formează „dreptul internațional al drepturilor omului”.

În legătură cu aceasta, în doctrină se face distincția între *promovarea* și *protecția* internațională a drepturilor omului.

Dispozițiile Cartei ONU (art. 1 pct. 3, art. 13, 55 și 56), precum și alte documente din acest domeniu, formează un cadru juridic general al colaborării internaționale, menit să contribuie la promovarea, încurajarea și favorizarea respectării drepturilor omului. În îndeplinirea acestor sarcini, statele sunt obligate să prezinte periodic rapoarte, iar organismele de specialitate, pe baza unor asemenea rapoarte, organizează dezbateri

²⁷ R. M.-Beșteliu, *op. cit.*, p. 172.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

internaționale și publică studii privind încheierea unor instrumente juridice internaționale²⁸
etc.

Protecția internațională a drepturilor omului se înfăptuiește prin proceduri și mecanisme internaționale care au atribuții de supraveghere, control sau chiar cu puteri decizionale în aplicarea unor măsuri sancționatorii față de un stat care încalcă obligațiile asumate privitoare la drepturile omului. Dar, astfel cum observă cu just temeii *Gheorghe Moca*, „în practică, atribuțiile de promovare și protecție se interferează, fiind adesea dificil să se facă delimitări clare în exercitarea lor de către state sau organe și organizații internaționale”²⁹.

Procedurile și mecanismele internaționale privitoare la promovarea și protecția drepturilor omului au fie caracter global, fie caracter regional (zonal); ele privesc atât ansamblul drepturilor omului, cât și domenii particulare, specifice.

Promovarea și protecția internațională a drepturilor omului pe plan regional se realizează prin tratate încheiate între statele dintr-o anumită zonă geografică, prin procedurile și mecanismele speciale create. În această privință sunt cunoscute Convenția europeană a drepturilor omului din 1950, Convenția Interamericană de la San José din 1969.

Pe plan regional european, Actul final al Conferinței pentru Securitate și Cooperare de la Helsinki, din 1975, cuprinde prevederi referitoare la promovarea drepturilor omului și cooperarea statelor în domeniul umanitar. Acestuia i se adaugă Actul final al Reuniunii de la Viena al statelor participante la Reuniunea OSCE, precum și Carta de la Paris pentru o Nouă Europă, din 1990. Acest nou cadru juridic privitor la cooperarea statelor în legătură cu dimensiunea umană a CSCE urma să fie completat prin instituționalizarea unor proceduri și mecanisme de aplicare și protecție în materie. Prin Actul final de la Helsinki toate statele semnatare se angajau să promoveze și să încurajeze „exercitarea efectivă a

²⁸ În acest sens, vezi și Ghe. Moca, *Drept internațional public*, UNEX-AZ, Universitatea Română de Științe și Arte, București, 1992, vol. I, p. 231 și urm.

²⁹ Ghe. Moca, *op. cit.*, p. 230.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

drepturilor și libertăților civile, politice, economice, sociale, culturale, care decurg toate din demnitatea inerentă a persoanei umane”.

Alte documente internaționale referitoare la promovarea și protecția drepturilor omului mai pot fi menționate: Carta Africană a Drepturilor Omului și Popoarelor, din 1981, care instituie un mecanism (Comisia aleasă de Conferința șefilor de stat și de guvern) pentru a interpreta textul și a aprecia situațiile de încălcare a acestei Carte; Declarația Universală Islamică a Drepturilor Omului, din 1981, act declarativ, fără valoare de tratat.

Necesitatea intensificării preocupărilor privind promovarea și protecția drepturilor omului a fost recunoscută într-un număr important de tratate internaționale. După anii '90, statele europene au încheiat între ele numeroase acorduri, ca o expresie a Planului Ballardur, perfectat ca o cerință a respectării drepturilor omului în mod universal de către toate statele continentului și în mod deosebit de către acele țări care au adoptat varianta statului de drept, înlăturând regimurile totalitare.

În aceste țări, ca urmare a importantelor procese democratice survenite, dar și a intensificării acțiunilor de colaborare în domeniul drepturilor omului, au fost adoptate constituții noi, care au consacrat largi garanții drepturilor și libertăților cetățenești.

2.9. Principiul inviolabilității frontierelor

Acest principiu completează principiul integrității teritoriale a statului, interzicând celorlalte state să atenteze împotriva frontierelor altui stat.

Având în vedere faptul că frontierele reprezintă limita juridică a spațiului teritorial în care statele își exercită suveranitatea, preocuparea pentru definirea lor cât mai riguroasă a stat în atenția tuturor statelor, și, în primul rând, a statelor vecine.

Inviolabilitatea frontierelor constituie în zilele noastre o condiție de bază a dezvoltării libere a fiecărui stat și popor și, totodată, a menținerii păcii și securității internaționale ceea ce și-a găsit consacarea în relațiile dintre state într-o obligație universală și imperativă de drept internațional.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013Instrumente Structurale
2007-2013MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

„Orice stat — se arată în Declarația din 1970 a Adunării Generale a O.N.U. asupra principiilor dreptului internațional — are obligația să se abțină de a recurge la amenințarea cu forța sau la folosirea forței pentru a viola frontierele internaționale existente ale unui stat sau ca mijloc de rezolvare a diferendelor internaționale, inclusiv a diferendelor teritoriale și a problemelor referitoare la frontierele statelor”.

În Actul final al Conferinței pentru securitate și cooperare, de la Helsinki (1975), inviolabilitatea frontierelor constituie unul din cele zece principii³⁰ de bază al raporturilor dintre statele semnatare.

Frontierele unui stat pot fi modificate doar prin acord intervenit între state, acord realizat pe calea mijloacelor pașnice, de obicei a tratativelor.

CUVINTE CHEIE: principii; drept internațional; organizație internațională; documente internaționale.

BIBLIOGRAFIE

Raluca Miga-Beșteliu, *Drept internațional. Introducere în dreptul internațional public*, Editura All, București, 2005<

Ion Diaconu, *Normele imperative ale dreptului internațional (jus cogens)*, Editura Academiei, București, 1977.

Ion Diaconu, Paul Iliescu, Dumitru Negrea, Vasile Păcurețu, *Renunțarea la folosirea forței și amenințarea cu forța – principiu fundamental al dreptului internațional*, în RRSI nr.2-3 (20-21), 1973.

Mircea Duțu, *Dreptul internațional public*, Editura Universul Juridic, București, 2008;

³⁰ Actul final de la Helsinki 1975 – (Decalogul de la Helsinki) - “Statele participante consideră inviolabile, fiecare, toate frontierele celuilalt, precum și frontierele tuturor statelor din Europa și, în consecință, ele se vor abține acum și în viitor de la orice atentat împotriva acestor frontiere. În consecință ele se vor abține, de asemenea, de la orice cerere sau de la acte de acaparare și de uzurpare a întregului sau a unei părți a teritoriului oricărui stat participant.”

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOSDRU

Universitatea Spiru Haret
București

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013. Investește în oameni!

✉ Str. Italiană, nr. 28, et.1, cam.6, București, sect. 2 @ europa2020@spiruharet.ro

☎ 021.455.1721

🌐 www.europa2020.spiruharet.ro

POSDRU/156/1.2/G/139490

Guy Isaac, *Droit communautaire general*, ed. Armand Colin, Paris, 6.ed. 1998,.

I. Martens, *Nouveau Recueil Général des Traités*, tome XV.

Dumitru Mazilu, Mazilu Dumitru, *Drept internațional public*, Ediția a II-a, Vol. 1, Editura Lumina Lex, București, 2005;

Ghe. Moca, *Drept internațional public*, UNEX-AZ, Universitatea Română de Științe și Arte, București, 1992, vol. I.

N.Ronzitti, *Tratati contrari a norme imperative del diritto internazionale*, în Studii in onore di Giuseppe Sperduti, 1984.